

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOLOŠKI FAKULTET

NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Filološkog fakulteta na sjednici Vijeća održanoj 14. 12 2022, broj. 01-3172/1, imenovana je Komisija za ocjenu master rada pod nazivom *Semiotička interpretacija kulturnih modela u pripovijetkama Stefana Mitrova Ljubiše*, kandidatkinje Ane Gašić-Samardžić (broj indeksa 13/22), Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, smjer – nauka o književnosti, u sljedećem sastavu: doc.dr Olga Vojičić-Komatina (mentor), doc. dr Nataša Jovović i prof. dr Ana Mumović.

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Kandidatkinja Ana Gašić-Samardžić je napisala master rad pod nazivom *Semiotička interpretacija kulturnih modela u pripovijetkama Stefana Mitrova Ljubiše* na šezdeset i pet strana standardnog formata, pri čemu rad ima sve potrebne karakteristike kada je posrijedi adekvatno poštovanje tehničke strane, ali i zastupljenost visokog kriterijuma koji se odnosi na upotrebu teorijskog aparata prilikom istraživačkog procesa i pisanja rada. Primarni zadatak kandidatkinje Gašić-Samardžić bio je analitička realizacija metodologije koja bi sveobuhvatno predstavila korpus od osam Ljubišinih pripovijedaka. Kao najprijemčiviji, zbog svestranosti znakovnog pristupa, tačnije zbog istraživačke ambicije da se obuhvati prilično široko semantičko polje pripovjedačke proze ovog autora, kandidatkinja se opredijelila za semiotičku interpretaciju. U tom smjeru krećući se i analizirajući, ona je ponudila i veoma informativan teorijski dio u kojem daje dijahroni presjek razvitka teorije znaka od tridesetih godina dvadesetog vijeka pa do danas. Poimajući da je takva vrsta metodologije primarno lingvistička, stilistička pa tek onda i književnoteorijska, kandidatkinja je u analizi krenula od leksike Stefana Ljubiše koja je odlikovana narodnim govorom paštrovskog kraja i u datoj naturalističkoj reprodukciji govora pronalazila je polifone aspekte znaka koji je tumačila i kao motiv i kao fenomen ili pak simbol, ali i kao određeni arhetip priličan nekom kulturnom kodu, sve u zavisnosti od date aspektualizacije i mogućnosti tumačenja. U traganju za polisemijom značenja, proširila je svoj metodološki opseg i semiozi kao primarnoj, prisajedinila i druge metodologije kojima se rukovala u teorijskoj i kritičkoj izgradnji teksta. S tim u vezi, prepoznavamo i fenomenološku, potom arhetipsku, kao i komparativnu analizu, no, svakako i imagološku literaturu koja je bila neophodna za sastavljanje kolektivnih portreta, crnogorskih ili mletačkih modela, mapiranih u ovoj prozi.

U prvom dijelu rada pod nazivom *Stefan Mitrov Ljubiša u prostoru znaka* obraća se pažnja na kontinuitet u proučavanju teorije znaka, s tim što kandidatkinja najviše teorijskog prostora daje Janu Mukaržovskom ocjenjujući da njegovo poimanje književnosti kao djelujućeg *semiotičkog sistema*, jeste najpodesniji istraživački pristup datoj tematici. S obzirom na to da su u centru zadatka i kulturni modeli kao disparitetni djelovi narativne stvarnosti, kandidatkinja je proučila i referentnu

kulturološku literaturu kako bi mogla napraviti optimalan presjek svih prepoznatih znakova. U miljeu znakova izdvojila je prostorne strukture otvorenog i zatvorenog, kuće i praga kao zaštitnika od spoljnog svijeta i svega što nosi antidom, te specijalne jedinice koje se odnose na hrišćansku vjeru (krst, manastir, crkva, zvono, ikona), topos mora i neba, ali i topos tuđeg koji se najilustrativnije očituje u pripovijeci *Kanjoš Macedonović*. Gašić-Samardžić je i u likovima actantima prepoznavala određene znakovne dimenzije i u skladu s tim je konstruisala njihovu pripadnost nekom kolektivu, što je posebna semiosfera djelovanja. U svemu ponuđenom, kandidatkinja je istraživala i romantičarske i realističke elemente u djelu ovog autora, i to poredeći sa drugim južnoslovenskim i evropskim stvaraocima tog vremena, a u nedostatku kontinuiteta crnogorske pripovjedačke proze. Na temelju predočenih elemenata nesmetano je razvijala i sintezu odnosa fikcije i faksije, s obzirom na to da u Ljubišinom djelu postoji zavidna količina faktografskih elemenata koji na ovaj način ulaze u polje umjetnosti i znakova. Proučavajući njegov politički angažman, te vanredno interesovanje za politiku, i na kraju, kombinujući sve realitete sa stvaranjem pripovjedačkog artefakta, Gašić-Samardžić piše odjeljak rad naslovivši ga *Stefan Mitrov Ljubiša – poetičke osobnosti i mjesto u crnogorskoj književnosti*. Ovdje ponajviše obraća pažnju na strukturu čojstva i junaštva koja u crnogorskoj književnosti u afirmativnom obliku metakomunikacije traje sve do pojave Miodraga Bulatovića, a koja na primjeru Ljubišinog djela ilustruje mentalitetske osobnosti crnogorskog kolektiva.

Herojsko i čojstveno ustrojstvo ponašanja i življenja u Ljubišinom djelu ustanovljuje se i kao paradigma potrebitog i djelujućeg ponašanja i u mirnodopskom, i u ratnom, a osobito u kolonijalnom vremenu, a Ljubiša ga intenzivno ističe kroz mudronosnu perlokuciju kao specifičan govorni čin kojim se moralno pobjeđuje protivnik, inače, silniji i jači jer mu geostrateška pozicija to omogućava. Logocentrizam Paštrovića i drugih crnogorskih entiteta u Ljubišinom djelu, ima gnomski oblik kazivanja, a u konačnici, uvijek je dramski izveden i poentiran vrijednosnom komponentom, ističe kandidatkinja u središnjem dijelu master rada u kojem, upravo, semiotičkoj obradi pretpostavlja predviđeni korpus pripovijedaka. Dakle, *Kanjoš Macedonović*, *Krađa i prekrađa zvona*, *Prodaja patrijare Brkića*, *Skočiđevojka*, *Gorde ili kako Crnogorka ljubi*, *Pop Andrović novi Obilić*, *Šćepan Mali* i *Prokleti kam*, jesu selekcionirani narativni diskursi koji ulaze u predmet obrade. Kandidatkinja ističe i razmatra i Predgovor *Pripovijedaka crnogorskih i primorskih*, u nekim edicijama nazvanim *Pučko krasnorječje*, a u kojem Ljubiša ističe kako je njegova namjera bila da reprezentativno i realistično predstavi crnogorski kulturni model u dodiru sa drugima, da primjerima opredmeti običaje i jezik, mentalitet i načine ponašanja u određenim situacijama. U skladu s tim, a i uz korištenje imenovanih književnih metodologija, a takođe i uz kombinovanja preimućstava indukcije i dedukcije, kandidatkinja rekonstruiše slojeve značenja, simbole i lajtmotive prepoznate u datom korpusu. U svima njima prvenstveno je tražila narativne situacije u toku kojih se oblikuje crnogorska kulturogenost koja u kontaktu sa drugima može biti ranjiva i ugrožena, ukoliko taj Drugi ima tendenciju porobljivanja onoga ko je teritorijalno i strateški slabiji. No, druga strana znaka otkriva i crnogorsku dosjetljivost, mudrost, izdržljivost u patnji i uzdizanje u dugotrajnoj nevolji. Interesantno je da kod Ljubiše ne stoje u suprotstavljenom odnosu samo pripadnici drugih kultura, već i pripadnici različitih plemenskih zajednica u Crnoj Gori. Primjerima postavljanja konfliktnih situacija između crnogorskih plemenika, Ljubiša u realističnom maniru, a prema Aristotelovoj definiciji književnosti, valorizuje ono što je po principu mogućeg i vjerovatnog, zaista i izvodljivo da se dogodi i u stvarnosti, pa je kao takvo mimetizovano u okviru književnog djela. Na primjerima svih navedenih pripovijedaka kandidatkinja razmatra i individualni i kolektivni plan djelovanja, odnos između faktografije, istorije i fikcije kao verbalnog oblikovanja svijeta, i sve kroz tripartitni znak – ikonički, indeksni i simbolički.

Zaključak donosi pregled na cjelokupnu analizu i izvedene datosti iz cjelokupnog korpusa i u njemu kandidatkinja Gašić-Samardžić objedinjuje sve uočene znakovnosti i njihova značenja. S obzirom na kvalitativna obilježja ovog master rada, na sposobnost uočavanja i podrobnost analiziranja svih prikazanih predmetnosti, te na širinu aspekata tumačenja, s pravom

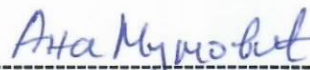
pretpostavljamo da će poslužiti i sadašnjim proučavaocima i budućim naraštajima u kompletiranju saznanja utemeljenih na istraživanju Ljubišinog djela. Uz to, napominjemo da je kandidatkinja koristila adekvatan savremeni naratološki instrumentarij koji joj je i omogućio višestranost pristupanja ovoj tematici. Stoga predlažemo i objelodanjivanje rezultata rada u zakonski predviđenom roku.

Zaključujemo da Komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta prihvatanje Izvještaja o master radu kandidatkinje Ane Gašić-Samardžić, te da odobri javnu odbranu ovog rada.

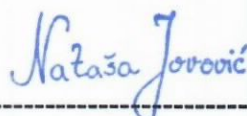
Komisija:



Doc. dr Olga Vojičić-Komatina



Prof. dr Ana Mumović



Doc. dr Nataša Jovović